

Izjava o potrebi konsensualne demografske strategije i reguliranju radnih odnosa u službi demografske revitalizacije Hrvatske

U sklopu *Dana socijalne zauzetosti* u Splitu (5. – 19. 11. 2017.) *Franjevački institut za kulturu mira* upriličio je inicijativni skup za osnivanje *Hrvatskog saveza za nedjelju* (15. 11.) i okrugli stol *Demografija rad i obitelj* (17. 11.). Tom je prigodom prikazan i dokumentarni film *Sedmi dan*, redatelja Borisa Orešića, u kojem je uspoređena praksa rada nedjeljom u Austriji i Hrvatskoj. Na pozitivnoj podlozi austrijske prakse kristalno jasno postaje još očitijom neprihvatljivost postojećega stanja u Hrvatskoj čiji su temeljni uzroci u lošim zakonskim rješenjima. Istraživanje koje je za potrebe *Instituta* provela agencija IPSOS, čiji su rezultati predstavljeni na tom skupu, potvrđuje kontinuirano nezadovoljstvo hrvatskih građana s postojećim stanjem i nedvojbeno očekivanja dvotrećinske većine građana da se ono promijeni. Sudionici skupa su s različitih aspekta argumentirano potkrijepili nužnost nove zakonske regulative. Kultura nedjelje spada u civilizacijski kôd naše kulture. U tom su bili posve suglasni i sudionici okrugloga stola *Demografija, rad i obitelj*.

Stanje i perspektive rada

U Hrvatskoj je došlo do tihog preoblikovanja sustava rada s višestruko negativnim posljedicama. Iako se bilježi pad broja nezaposlenih, pao je i ukupan broj zaposlenih. Raste broj umirovljenika. Nakon fleksibilizacije *Zakona o radu* (2003., 2013. i 2014. godine) u razdoblju od 2002. godine do 2016. godine drastično, čak za 122%, raste udio nesigurnih i nestalnih oblika rada među ukupno zaposlenima, dok je u istom razdoblju taj skok u EU 28 iznosio 14,5%. U Hrvatskoj udio nepovoljnih, nestalnih i nesigurnih oblika rada među novozaposlenima, od stupanja na snagu novog ZOR-a 2003. godine, godišnje ne pada ispod 92% (siječanj – listopad 2017. godine – 94,7%). Razumljivo je stoga da drastično raste broj agencija za privremeno zapošljavanje. Broj zaposlenih u tim agencijama narastao je sa 1098 radnika 2013. godine na 19327 radnika 2016. godine, od kojih je njih samo 1,07% zaposleno na neodređeno vrijeme. Zlorabe studentskoga rada, prekovremeni često neplaćeni radni sati, zlorabe rada nedjeljama i blagdanima, neredovita isplata plaća, siromaštvo među radnicima, samo su neke od negativnih slika stanja i kulture rada i siromašenja stanovništva. Među zaposlenima 5,6% je siromašnih, a 2016. godine prosječna plaća u Hrvatskoj iznosila je 36,9% prosjeka Zapadne Europe. Prema podacima Eurostata o kupovnoj moći Hrvatska je 2015. godine za prosjekom EU28 zaostajala za 42%. Od 2009. godine, otkad je Ustavni sud ukinuo odredbe *Zakona o trgovini*, u tom sektoru je zavlдалo praktično bezakonje što se tiče radnoga vremena, plaćanja za rad nedjeljom, blagdanima i prekovremeni rad. Sankcioniranje počinitelja gotovo je proizvoljno te adekvatne zaštite radnika u praksi i nema.

Sve to upućuje na nedvojben zaključak da je Hrvatskoj neophodna promjena strukture rada, „defleksibilizacija“ postojećega sustava usmjerena na sigurne oblike rada, obiteljskim potrebama prilagođeno radno vrijeme i porast plaća.

Demografska revitalizacija Hrvatske

Jedan od uzroka alarmantno katastrofalne demografske slike Hrvatske zacijelo su i navedeni problemi u sustavu rada, a njihovo rješavanje jedan od preduvjeta za obnovu te slike. No, bez jasno koncipirane dugoročne demografske strategije koja će biti rezultat rada i suglasja ključnih političkih, gospodarskih i društvenih elita. Demografska revitalizacija uslijedit će tek onda kad politička pozicija i opozicija i dominantni nositelji gospodarstva, a i sve druge državne i društveno relevantne institucije i pojedinci shvate da svatko u tomu ima svoju ulogu i odgovornost. Postojeća prvenstveno ideološka podijeljenost među političkim elitama može se i mora premostiti kad je u pitanju stvaranje strategije za demografsku revitalizaciju o kojoj ovisi opstanak naroda i funkcioniranje države i društva. Uz brojne druge razloge, ovo može biti poticaj okrupnjivanja sindikalnih organizacija, jer je sadašnji njihov broj (više od 400) apsurdno nerazmjern broj radnika u Hrvatskoj. Hrvatska treba uskladiti sustav i stanje rada s pronatalitetnom politikom. Izjave crkvenih dostojnika su dobro došle, ali i od njih se očekuje konkretnija zauzetost. Strategija demografske revitalizacije, kako ističu relevantne demografske studije i istraživanja, treba također i jasne mjere zaustavljanja emigracijskih trendova i jasno definirane održive imigracijske politike, uključujući prvenstveno hrvatsko iseljništvo; politiku ravnomjerne gustoće naseljenosti; povećanje davanja za djecu; smanjenje troškova školovanja djece; povećanje roditeljskih naknada; poboljšanje usluga za djecu; rješavanje stambenih potreba osobito mladih obitelji. Obitelji, kako ističe papa Franjo pozivajući se na Papinsko vijeće za obitelj, imaju pravo „od javnih vlasti očekivati primjernu politiku prema obitelji na pravnom, gospodarskom, društvenom i poreznom području.” (Radost ljubavi, 44), a i ustavna je obveza države da na svim područjima pruži osobitu zaštitu obitelji.

U stvaranju i provođenju mjera stimulativne nacionalne populacijske politike značajnu ulogu imaju poslodavci s velikim brojem zaposlenih. Između ostaloga, oni mogu provoditi pozitivnu diskriminaciju zapošljavanja mladih bračnih drugova, zaposlenih trudnica, roditelja i očeva koji podižu djecu, osoba s posebnim potrebama te smanjiti rad na određeno itd.

Jednako se tako s pravom očekuje od medija da budu u službi promicanja populacijske politike te da prikazuju uravnoteženu sliku emigracijskoga fenomena, jer u velikoj mjeri prevladava jednostrani prikaz u kojem se iskustva iseljenih veličaju, a suprotna posve izostaju tako da se iseljavanje nameće kao hrvatski „brend“.

U zauzimanju za radnička prava i demografsku revitalizaciju Hrvatske, *Franjevački institut za kulturu mira* nije usamljen. Zajedno s *Institutom*, ili pak samostalno, na navedene probleme ukazivali su i ukazuju sindikati, brojne ustanove, udruge i uvaženi pojedinci. *Hrvatski savez za nedjelju*, koji za sada okuplja 16 ustanova i udruga, bit će u službi umrežavanja i kontinuirane suradnje u stvaranju ravnoteže između radnoga i privatnog/obiteljskoga života.

Zaustavljanje daljnjeg demografskog propadanja mora biti na samom vrhu svih prioriternih ljestvica.

fra Ante Vučković, predsjednik